

AVRUPA TOPLULUĞUNA GİRERKEN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE TÜRK ANAYASA SİSTEMİ

Av. F. Hurlgöl CIRIL(*)

I. GİRİŞ :

Günümüz dünyasında globalleşme (küreseleşme) ve bölgeselleşme terimleri belkide en çok tartışılan terimler. Yeryüzünde insan topluluklarının eskiden beri çeşitli amaçlar için çok uluslu sözleşmeler akdetmeleri yeni bir olay olmasa da bugünkü anlamını kazanmak için bir değişim geçirdiği de tartışılmaz bir gerçektir.

Toplumlar; önceleri doğa ile mücadele, daha sonraları topluluk kavramından devlet kavramına geçebilmek, din savaşları döneminde belli inançların yaygınlaşması adına ve son olarak 1. ve 2. Dünya Savaşlarında uluslararası sözleşmeler akdetmişlerdir. Tüm bu gelişmeler sonucunda umulan faydadan çok toplumların zarar görmeleri 2. Dünya Savaşından sonra devletleri barışa yönelik çalışmalara ağırlık vermeye zorlamıştır. Yine Adam Smith'le başlayan ve ikinci dünya savaşı sonunda devleşen sermayenin kapitalizm fikriyle birleşiminden de bugün globalleşme ve küreselleşme denilen yapılanmaların temelleri atılmıştır.

Nedir bu çabalar sonunda umulan fayda; dünya yüzünde hiç kimsenin engel olması mümkün olmayan bir dolaşım söz konusudur «teknoloji ve sermaye dolaşımı» öylesi devleşmiş güçlenmiştir ki hükümetlerin aldığı hiç bir karar ve önlem bu yapıyı durduramamaktadır. Öte yandan ülkelerin çıkar çatışmalarını dengelemek olası uyumsuzlukları asgari şartlara indirgemek sureti ile birkaç süper güç haline gelmiş ülke karşısında ekonomik ve siyasal olarak güçlenme arzusuda ülkeleri belli şemsiyeler altında toplamaya itmektedir.

(*) Ankara Barosu Avukatlarından.

Bunlardan yaptığı etki ve ulaştığı seviye açısından en önemli olanı Avrupa Topluluklarıdır.

I. II. AVRUPA TOPLULUKLARI

Avrupa Topluluğunun hangi aşamalardan geçerek, nasıl bir seviyeye ulaştığını çok kısa bir şekilde hatırlamak konumuzun tartışılması açısından faydalı olacaktır.

İlk olarak 2. Dünya Savaşında en büyük yarayı alan Fransa ve Almanya'nın çabaları ile savaşta en büyük gücü oluşturan çelik ve kömür üretiminin ve işlenmesinin bir üst otoriteye devri yolunda yapılan 18.4.1951 tarihli AKÇT anlaşması Avrupa Birliğinin ilk adıdır ve devletler ilk olarak bu anlaşma ile üst otorite kavramını kabul etmişlerdir. Bu otorite üretimden işlemeye ve ham madde nin son şekli olan ürüne kadar olan aşamayı denetleyecektir. Bu şekilde ülkeler karşısındaki diğer ülkelerin bu hammaddenin ne kadarını silah ne kadarını diğer ürünlere yönelik kullandıklarını bilebilecek bu arada savaşlara bir anlamda destek sağlayan silah gücünün sınırlanması sağlanacak böylece tarafların karşılıklı üstünlük yaratmaları engellenecektir.

Bu anlaşmayı 25.3.1957 tarihli AET ve AAET izlemiştir. 1985 de Avrupa Tek Senedi, 1992 de imzalanan Maastricht anlaşmaları ile son şeklini almıştır.

Avrupa Birliğinin gelişme aşamalarına da kısaca baktığımızda :

- Serbest ticaret bölgeleri,
- Gümrük Birliği
- Ortak Pazar,
- Ekonomik ve parasal birlik (AB bu aşamayı 2000'li yıllarda tamamlama aşamasına gelmiştir.)

- Tam ekonomik birleşme (siyasal birlik) aşamalarını görürüz. Çok özetle; Üye devletler öncelikle oluşturdukları serbest ticaret bölgeleri ile karşılıklı gümrük indirimlerine gitmişler ve karşılıklı gümrük tavizleri tanınmıştır, daha sonra kendi aralarında oluşturdukları bu gümrük anlaşmasında 3. ülkelere uygulayacakları ortak gümrük tarifelerini belirledikleri Gümrük Birliği aşamasını gerçekleştirip malların, hizmetlerin, kişilerin, üretim mallarının ve ser-

mayenin serbest dolaşımı olan ortak pazar aşamasını tamamlayıp şu anda ekonomik birlik aşamasına gelmiştir. Ekonomik birlik aşamasında üye devletler parasal birliğe gitme yolunda çalışmaktadır bu aşamayı da tam ekonomik birleşme izleyecektir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik bir organizasyon olmaktan öte sosyal bir güç haline dönüşmüştür. Avrupa Birliği'nin siyasal amaçları kısaca barışın korunması, savaşa sebep olabilecek etken ve kaynakların kontrolü veya ortadan kaldırılması ve diğer devletlere karşı güç oluşturulması olarak tanımlanabilir. Topluluğun Ekonomik unsurları ise üye ülkelerin yaşam standartlarının yükseltilmesi, serbest ticaretin arttırılması, bölgesel farklılıkların giderilmesi ve serbest rekabet ortamının yaratılmasıdır¹.

AKÇT, AET ve AAET anlaşmalarının diğer anlaşmalardan en önemli ayırıcı özelliği ilk olarak bir üst otoriteye devletlerin egemenlik hakları olarak ve vazgeçilmez olan bir kısım haklarını devretmesidir.

AET anlaşmasının son cümlesi anlaşma metnini vurgulayıcı mahiyettedir «kaynakların bir araya getirilerek barış ve özgürlüğün korunup güçlenmesine kararlı olarak ve aynı ideali paylaşan diğer Avrupa halklarını çabalarına katmaya çalışarak» bir Avrupa Ekonomik Topluluğu kurmaya karar vermişlerdir.

Anlaşmanın 3. maddesi (h) bendinde «üye devletler ulusal mevzuatlarının, ortak pazarın işleyişinin gerektirdiği ölçüde birbirine yaklaştırılmasını», 5. maddede ise üye devletler iş bu anlaşmadan kaynaklanan veya topluluk kurumlarının kararlarından doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak üzere özel tedbirleri alırlar ve topluluğun görevlerini yerine getirmesini kolaylaştırırlar» demektedir.

Bundan sonra en önemli hükümler 170. md. 1. fıkrada «bir üye devlet, diğer üye devletin iş bu anlaşma gereğince üzerine düşen yükümlülüklerinden birini yerine getirmediği kanısına varırsa, adalet divanına başvurabilir» 171. madde son cümle ise devlet adalet divanı kararlarının uygulanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür 189. md. 2. fıkrada ise Tüzükler genel geçerliğe sahiptir. Bütünüyle bağlayıcıdır ve bütün üye devletlerde doğrudan uygulanır» demektedir.

1. Vedat Akman AT ve Türkiye sf. 19.

Anlaşma metninden alınan hükümlere bakıldığında ülke yönetimi için uyması gereken koşulların baştan belirlendiğini görmekteyiz anlaşmayı kabule üye olan devlet taahhüt altına gitmektedir. Bu noktadan itibaren anlaşma metnine uygun düzenlemenin yapılması o ülkenin itibarı ile de eş değerlidir.

III. EGEMENLİK

Topluluğa bağımlılık 3 şekilde ortaya çıkmaktadır :

- Bir üye devlet, özel yada tüzel kişi gibi anlaşma hükümlerine uymak zorundadır.

- Bir üye devlet, topluluğun yetkili organlarının belirlediği normları aynen kabul etmek uygulamaya koymak zorundadır.

- Bir üye devlet kimi zaman karar alma yetkisini elinde tutmakla birlikte, bu yetkiyi ancak topluluğun kontrolü, hatta vesayet altında kullanabilmektedir².

Egemenlik kavramı ulusların terminolojisinde bugüne değin devredilmez, vazgeçilmez olarak kabul edilirken artık kısmen dahi olsa yasama, yürütme ve yargı gibi devletin egemenlik haklarını belirleyen en önemli konularda dahi tavizlerin verildiği bir alan haline gelmiştir. Nedir vazgeçilmez olan? Eğer bir ülke yasama, yargı ve yürütme gibi en önemli sayılan egemenlik alanlarını diğer ülkelerle paylaşıyorsa bu durumda o ülkenin devlet olabilmesi mümkün müdür?

Bu noktada ülkelerin Anayasa'ları devreye girmektedir. Aslında en önce dikkat edilecek olan nokta ise bu tavizlerin ülkelerin sermaye hareketleri ve sermaye ile ilgili enstürümanlara verilen tavizler olduğudur. Ancak bu noktadan sonradır ki devreye politikalarda eşitlik sağlama zorunluluğu girmektedir. Bu konuyu örneklemeye çalışalım.

İşçilerin serbest dolaşımı; İşçilerin serbest dolaşımı gümrük birliği ile birlikte ülkemizde de en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir.

---

2. Haluk Günöğür Avrupa Topluluğu Hukuku sf. 17, 18.

Ülkelerden birinde işçi ücretlerinin düşük, sosyal güvenliğin zayıf olduğunu düşünelim bu ülke, diğer ülke sermaye grupları için düşük maliyet sonucunu doğurduğu için cazipken aynı zamanda çalışan grup içinde ücretlerin ve sosyal güvenliğin yüksek olduğu ülke cazip hale gelecektir. Sonuçta serbest dolaşımı kabul eden ülkeler ister istemez her iki ülke içinde haksız rekabet yaratan bu durumu çözmek yolunda masaya oturmak zorunda kalacaklardır. ÜST OTORİTE kavramıda burada devreye girecektir. Üst otorite burada serbest dolaşımı kabul eden ülkelerden öncelikle ücret ve sosyal güvenceler konusunun dengelenmesini isteyecektir böylelikle ülkeler arası ücret ve sosyal güvence sistemi yerleştiğinde bu ülkeden diğer ülkelere olan işgücü göçü makul nedenler çerçevesinde meydana gelecektir. Yine bu ülkeye diğer ülkelerden yatırım yapmak için gelen sermaye sahibi ucuz işgücü değil ürettiği malın hammaddesine veya diğer pazarlara yakınlığı sebebi ile maliyetin azaltılması ve yeni pazar kaygısını taşıyacaktır.

Bu durumda üst otorite ülke yasama organlarının yapacağı yasanın dış çerçevesini -örneğimize dönersek- iş kanunları ve sosyal güvenlik yasalarının uyumlaştırılmasını isteyecek yada doğrudan yapılan anlaşma ile bunu kendisi düzenleyecektir.

Bu aşamadan sonra bu ülke anlaşmaya rağmen gerekli düzenlemeleri yerine getirmediğinde bu kez diğer ülkeler bu ülkeyi haksız rekabet yapmakla suçlayabilecekleri gibi, bu nedenle uluslararası sözleşme hükümlerinden yararlanamayan kendi vatandaşı da Adalet divanına başvurabilecek açıkcası anlaşmaya uyulmaması sebebi ile yaptırım uygulanmasını isteyeceklerdir. Bu durumda Adalet Divanı'nın aldığı karar uygulanması gereken zorunlu kararlardan olması sebebi ile ülke mahkemelerini de bağlayacak ve yerine getirilmesi talep olunacaktır.

Örneğimizde dikkat edilecek olursa önce üstotorite yasama fonksiyonunu kullanarak taraflar arasında yeni bir anlaşma akdederek yada yasa yapma zorunluluğu getirerek yasama egemenliğini, daha sonra bu konuda ilgili ülke yürütme organlarını bu yasaları uygulamaya zorlayarak yürütme egemenliğini ve son olarak eğer her iki organda bu görevlerini gereği gibi yerine getirmezse doğrudan karar alma sureti ile yargı egemenliğini kısıtlayabilmektedir.

Avrupa Adalet Divanı (ECJ) 15.7.1964 tarihli E.N.E.L.'e karşı Costa davasında verdiği kararında; Olağan Uluslararası anlaşmalardan farklı olarak, AET anlaşması yürürlüğe girerken üye devletlerin hukuk düzenleri ile bütünleşmiş ve onların yetkilerinin üstünde farklı bir hukuk düzeni kurmuştur denmiştir. Bu suretle, topluluk hukukunun iç hukuk kurallarından üstün olduğu vurgulanmıştır. Divanın verdiği karar kesindir. Kararı ülkesinde uygulayacak Devlet, uygulama ile ilgili bütün önlemleri almak zorundadır. Üye devletin yargı yerleride, Topluluk Adalet Divanı'nın verdiği kararların uygulanmasını sağlamakla yükümlüdürler³.

Burada dikkat edilmesi gereken bir hususta Divanın verdiği kararların kesin kararlar olması ve bir üst merciye başvurulamamasıdır. Yine bu kararların üye ülkelerin mahkemelerini bağlayıcı olmasında önemli başlıklardan birisidir.

IV. TÜRK ANAYASASI'NDA DURUM

Konuya birkaç Avrupa Topluluğu ülkesinde durumun ne olduğuna bakarak başlamakta fayda umuyorum.

Öncelikle Fransa'ya baktığımızda özellikle Maastricht anlaşmasının yapılmasını takiben ortaya çıkan uyum sorunun ilk Avrupa Topluluğu ülkelerinden olan Fransa'da dahi sıkıntı yarattığını ve yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu görüyoruz. Fransa'da 25.6.1992 tarihinde 554 sayılı yasa ile yapılan yeni düzenlemede Anayasa'ya eklenen 8. madde ile Avrupa Toplulukları ve A.B. başlığının kullanılmaya başlandığını görüyoruz madde ile Cumhuriyetin AT ve Avrupa Birliği'ne üye devletlerle birlikte, kimi yetkileri ortaklaşa kullanacağı, 7.2.1992 tarihinde imzalanan Avrupa Birliği Anlaşmasında öngörülen koşullarla, Avrupa Ekonomik ve parasal birliğinin kurulması ve Topluluğun dış sınırlarından girişle ilgili kuralların belirlenmesi için gerekli olan yetkiye rıza gösterir» denmiştir.

Alman Anayasası'nın 24. maddesi Egemenliğin devri başlığında «Federasyon, yasa yolu ile Uluslararası kuruluşlara egemenlik haklarını devredebilir» demektedir.

---

3. Vedat Akman AT ve Türkiye sf. 20.

Lüksemburg Anayasası 49. maddesi ise AY da öngörülen, yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin kullanılması, bir anlaşma ile geçici olarak Uluslararası kuruluşlara terkedilebilir demektir.

Hemen her Avrupa Topluluğu ülkesi Topluluğa üye olmadan önce yada üye olmasını müteakkip kısa bir süre sonra uyum sorunlarını ortadan kaldırmak yolunda Anayasalarında bir takım değişiklikler yapmak zorunda kalmıştır.

Türk Anayasası'nda öncelikle göz önüne alınması gereken husus Anayasa'nın dualist sistemi esas almış olmasıdır. Uluslararası Anlaşmalarla iç hukuk birbirinden ayrı olarak kabul edilmektedir bu durumda sorunun anahatları daha netleşmeye başlamaktadır.

AY 6. md. «Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinin'dir.» Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz.

AY 7. md. «Yasama yetkisi Türk Milleti adına TBMM'nindir. Bu yetki devredilemez.»

AY 8. md. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

AY 9. md. Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

AY 11. md. Anayasa hükümleri, yasama yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

AY 90. md. «Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir.»

Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Şeklinde düzenlemeler getirilmiştir.

Anayasa'nın dili ve metnini incelediğimizde Türk Anayasası'nın sert kabul edilen Anayasalardan olduğu görülür. Anayasa'nın katılığı bilindiği gibi erkler arasındaki ayırım ve Anayasanın de-

ğiştirilmesinin belli koşullara bağlanması şeklinde olur. Anayasa'yı değiştirme iradesinin kanunları değiştirme iradesinden farklı şekilde ortaya çıkmasında göstermektedir. Bununda uygulamadaki tezahürü anayasanın bazı maddelerinin değişmesinin dahi teklif edilememesi, değişiklik için halk oylamasının yapılması yada değişikliğin meclisin büyük çoğunluğu ile yapılabilmesinin mümkün kılınması ile olduğu görülmektedir. Bu koşullar Türk Anayasası'nda mevcuttur.

Anayasamız, milletlerarası hukukun iç hukuka üstünlüğü ilkesini kabul etmiş değildir. Dolayısıyla, anlaşmaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülememekle birlikte, anlaşmalara aykırı kanuni düzenlemelerde bulunmak, diğer bir deyimle anlaşmanın iç hukuktaki etkilerini sonradan çıkarılacak bir kanunla değiştirmek veya kaldırmak mümkündür. Şüphesiz böyle bir davranış, Devletin milletlerarası yükümlülüklerine uymaması anlamına gelir ve onun milletlerarası hukuk bakımından sorumluluğuna yol açabilir. Ancak iç hukuk bakımından buna bir engel olduğu söylenemez⁴.

Toplulukla yapılan Gümrük Birliği ile başlayan Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler eğer tam üyelik gerçekleşecek olursa ortaya çıkacak tabloyu canlandırmaya çalışalım.

Gümrük Birliği Anlaşması Türkiye Cumhuriyeti Meclisi'nde onaylanmak sureti ile yasalaşmış, uyulması ve uygulanması yürütmenin görev ve yetkisi dahilindedir. Ancak bundan sonra dış ticaret politikamızı belirlerken yürütme organı ve yapılacak düzenleyici işlemlerde ise yasama organı bu anlaşma çerçevesinde hareketide kabul etmiştir. Anlaşmanın Anayasa'ya aykırılığını iddia edemediğimizi 90. madde ilede belirlemiş durumdayız ancak yine düşünmeye devam ediyoruz. Yasama organı yaptığı bu anlaşma çerçevesinde yeni yasalar çıkarırken yada eskilerinde değişiklik yaparken anlaşma metni ile bağlı olarak hareket ederek yaptığı düzenlemenin Anayasa'ya aykırılığının önüne geçilmesi dualist sisteme göre mümkün değildir. Bu durumda yapılan yeni düzenlemenin Anayasa'ya aykırılığını meclisten bir grup milletvekili 150. md. uyarınca istediğinde Anayasa Mahkemesi neye göre hareket edecektir. Uluslararası Anlaşma her ne kadar Anayasa'ya aykırılık savı ile mahkeme önüne gelemese de uygulanabilirliğini sağlayacak iç

---

4. Prof. Dr. Ergun Özbudun Türk Anayasa Hukuku sf. 20.

düzenlemeler bunun dışındadır benzer durum Federal Almanya'da yaşanmıştır.

Federal Anayasa Mahkemesi uluslararası anlaşmaların Devletin yüksek çıkarlarını temsil ettiği ve Devletin itibarının önde geldiği gerekçeleri ile yıllarca bu tür iddiaları her ne kadar Anayasa'ya aykırılık söz konusu olsada devletin itibarının korunması adına yorumla ret etmiştir. Daha sonra Federal Anayasa'da yukarıda sözünü ettiğimiz değişiklik yapılmak sureti ile sorun aşılmıştır.

İç hukuk düzenlemelerinde (ki halen ülkemizde de mevzuatı uyarılama çalışmaları sürmektedir) yapılacak yasa çalışmaları uluslararası hukuka uyma çabalarının yanında Anayasa'ya uyma zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz şeklindeki 6. madde hükmü karşısında topluluğun yasa niteliğinde onaylanan anlaşmasına dayalı olarak yürütmenin yada yasamanın hareketi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelerek yaratılacak bu kaosun dışında Uluslararası ilişkilerde gerçekten Devletin ağır bir yük altına girerek yaşayacağı bu durum ancak Anayasa'da yapılacak yeni düzenlemeler ile aşılabılır.

Topluluk hukuku ile üye devlet hukuku Prof. Dr. A. Füsün ARSAVA'nında belirttiği gibi ya ulusal hukukla işbirliği içerisindedir yada çatışmaktadır. Ulusal hukukla Topluluk Hukukunun işbirliği içerisinde olduğu alanda;

Topluluk Hukuku ya kendi unsurlarını tamamlamak için ulusal hukuk normlarına atıf yapmaktadır. (AET. 52. md. gibi), ya Topluluk hukukunun ulusal hukuk müesseselerini kendi hukuki düzenlemesini tamamlamak amacı ile kullanmaktadır. (AET. 187 gibi) ya üye devlet hukuk düzeninin tümüne atıf yapılmakta (AET 215. md. gibi) yada aynı konunun farklı yönlerini düzenlemektedirler.

Topluluk hukukunun üye devlet hukuku ile çatıştığı alanda ise ya üye devlet hukukuna, topluluk hukuku doğrudan ikame edici etkide bulunmakta yada dolaylı etkide bulunmaktadır.

18 Aralık 1989 tarihinde yayınlanan Türkiye'nin tam üyelik müracaatına ilişkin AT komisyon raporunda topluluğun iç bütünlüşmeye verdiği önem vurgulanmıştır.

Topluluk hukukunun üye devletler ulusal hukuklarından kısmen «otonom» bir yapıya sahip olması, üye devletlerin Topluluklar lehine ulusal yetkilerin bir bölümünü devretmeleri olgusunun doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası anlaşmaların bağlayıcılığı aynı zamanda bir Anayasa hukuku sorunudur ve çağdaş devletlerin hukuk yaşamındaki en büyük sorunlardan birini meydana getirir. Anayasal devletin bir uluslararası anlaşmaya bağlılığı mutlakiyetçi bir devletinkinden daha çoktur⁵.

Anayasa yargılamasının farkı hukuk sistemlerinden taşarak yaygınlaşması «Dünya çapında bir patlama olarak nitelendirilirken, bir milliüstü Anayasa Yargısında Avrupa Hukuku ve İnsan Hakları Konvansiyonu uygulamaları ile artan bir önem kazanmaktadır. Mauro Cappalleti'nin belirttiği gibi uluslarüstü hukuk ve «uluslarüstü hukuka bağlılık kuralı» ile yeni bir dönem başlamıştır⁶.

Bir yandan Anayasa denetiminin gittikçe azaldığı uluslararası hukukun güçlendiği bir dünyada, Anayasa'yı dualist sistem içerisinde harekete zorlamak bir noktadan sonra Devleti zorlayacaktır. İç hukukun dışında uluslararası hukuku bir çember olarak düşündüğümüzde bu iki çemberin gün geçtikçe birbirine yaklaştığını görmekteyiz ancak bunların çakışması hemen hiç bir zaman mümkün değildir. Uluslarüstü hukuku belkide en doğru tanım ve yorum Anayasa kanun ilişkisine benzetmekte yatmaktadır. Nasilki yasaların ve tüzüklerin Anayasa'ya aykırılığı mümkün değilse iç hukukunda uluslarüstü hukuka aykırılığı mümkün değildir ve birbirlerini ikame edemezler.

TAD zorunlu ortak politikanın kabul edildiği alanlarda ulusal yasama yetkisini ret etmemekle beraber, hukuki bir boşluğa neden olmamak için, yürürlükteki ulusal hukuk düzenlemelerinin, bir Topluluk düzenlemesi yapıncaya kadar geçerliliğini koruyacağını kabul etmektedir. Ancak, böyle bir durumda ulusal düzenlemelerin,

---

5. Prof. Dr. Mümtaz Soysal Anayasa Yargısı sf. 9.

6. Prof. Dr. Bakır Çağlar Anayasa Yargısı sf. 163.

değişen koşullar muvacehesinde ortak topluluk çıkarlarına göre yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. TAD'nın 1975 tarihli Topluluğun dış ticaret alanında münhasır bir anlaşma akdetme yetkisini kabul ettiği mütealasında da saptamak mümkündür⁷.

Bu noktadan hareket ettiğimizde ulaşacağımız en doğru sonuç yasama, yürütme ve yargının fonksiyonlarını yerine getirirken aynı Anayasa'ya bağlılıkta olduğu gibi uluslarüstü hukuka bağlılığında iç hukukta Anayasal düzenleme olarak düzenlenmesinden geçmektedir.

Öncelikle şunu kabul etmek gerekir ki Anayasa'nın amacı, egemen kuvvetin işleyişini düzene koymak, iktidarı kullanarak onların keyfi hareketlerini frenlemek ve yönetilenlerin haklarını korumak olmalıdır. Bir devlette egemen kudretin işleyişi düzenlenmiş, iktidarı elinde bulunduranların yapamayacakları işler gösterilmiş ve tedbirlere bağlanmış, ana haklar güvence altına konulmuşsa, o devlet, bir Anayasal devlettir. Anayasa'nın gayesi devleti hukuka bağlamaktır⁸.

Sonuç olarak, eğer Avrupa Topluluğu'na üyeliği Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefi olarak kabul ediliyorsa, kaldı ki bugün küresel yada bölgesel anlamda bir kuruluşun üyesi olmamak hemen hiç bir ülkenin menfaatine değildir. En azından ülke ticaretinin ve ekonomisinin gelişmesini ülkenin gelişmesi ile paralellik taşıdığını kabul ettiğimiz noktadan itibaren bu görüşü ret etmek mümkün değildir. Ancak bunun anlamıda devletin egemenlik haklarını geliştirmek güzel terk etmek yada daha sonra devletin itibarını zedeleyecek keyfi hareketlere izin vermek değildir.

Bu nedenle ki Uluslararası anlaşmalar boyutunda yasama ve yürütme organının önünü açmanın gereğide ortadadır ancak meclisin veya yürütmenin bu konuda Anayasa Mahkemesi gibi doktrinel ve uygulamaya yönelik tüm bilgi ve dökümanı bünyesinde bulunduran kurumun bilgi ve görüşü doğrultusunda hareketininde gerekliliği ve zorunluluğu inancını taşıyorum. Anayasa Mahkemesinin bu konuda yetkilendirilerek sorunun çözümü mümkün olabilir.

---

7. Prof. Dr. Füsün Arsava Avrupa Toplulukları Hukuku ve bu hukukun ulusal alanda uygulanmasından doğan sorunlar sf. 97.

8. Prof. Dr. Bülent Nuri Esen Anayasa Hukuku Genel Esaslar sf. 45.

Bir uluslararası sözleşme akdedilmeden önce nasıl ki yürütme ve yasama organı tarafından bir incelemeye tabi tutularak devletin çıkarları ile uyuşup uyuşmadığı devletin menfaatleri araştırılıyorsa bunun yanında yapılacak anlaşma ile ilgili olarak anlaşmanın Anayasa'ya uygunluğunun, Anayasa da yapılması gereken değişikliğin mevcut olup olmadığı yanında bu değişikliğin yaratacağı etkilerin ve niteliğinin ne olması gerektiğinin ortaya konulması yolunda görüşüne başvurmak hem daha sonra doğacak sorunları önceden görebilmek hemde sözleşmenin akdedilmesinden sonra doğacak kaosun önüne geçilmesi sağlanacaktır. Yukarıda bahsedildiği gibi 18.12.1989 tarihinde AT Komisyonu'nun uyumlaştırma konusuna verdiği önem dikkate alındığında aslında Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş ve Görevlerini düzenleyen Kanunda yapılacak değişiklikte bu konuda görevlendirilmesi ile uyum çalışmaları yapan DPT ve Bakanlıkların önünün açılmasını da sağlayacaktır.

YARARLANILAN ESERLER

1. Mümtaz SOYSAL Anayasa'nın Anlamı.
2. Mümtaz SOYSAL Anayasa'nın Püf Noktası.
3. Erol MANİSALI Gümrük Birliğinin Siyasal ve Ekonomik Bedeli.
4. Prof. Dr. Yaşar GÜRBÜZ Anayasa Görüşler Taslak.
5. A. Şeref GÖZÜBÜYÜK Açıklamalı Türk Anayasa'ları.
6. Dr. Orhan ALDIKAÇTI Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası
7. Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN Türk Anayasa Hukuku.
8. Dr. A. Selçuk ÖZÇELİK Esas Teşkilat Hukuku Dersleri.
9. Server TANILLI Devlet ve Demokrasi.
10. DPT Ankara Anlaşması ve Katma Protokol.
11. Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI Avrupa Topluluklarının Uluslararası İlişkileri.
12. TCMB Avrupa Birliği El Kitabı.
13. Vedat AKMAN Avrupa Topluluğu ve Türkiye.
14. Prof. Dr. Haluk GÜNUĞUR Avrupa Topluluğu Hukuku.